

De Heraut

voor de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 23 Juli 1916. N^o. 2009.

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstrat 95, te Amsterdam. Insendingen, die later dan *Donderdag's* vóór namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementprijzen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, per Belgie per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enc. Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —20. Aanvragen en vermelding van Heildagen f —12 per regel.

„Geef den Heere de eere zijns Naams”.

Geef den HEERE de eere zijns naams; aanbidt den HEERE in de heerlijkheid des heiligheds. Psalm 29: 2.

De openbaring onzes Gods viel onder Sem's afstammelingen, niet onder de nakomelingen van Japheth, waartoe wij behooren. Dit maakt dat wij 't Woord Gods niet anders dan in vertaling kennen. Voor ons, in ons goede vaderland, kent de groote menigte zelfs niet anders dan de overzetting in onze eigen taal.

Doch denk nu niet, dat we door die overzetting in onze eigen taal geheel gelijken indruk ontvangen, als een apostel en vooral een Paulus.

Voor de Openbaring koos God het Oosten, niet het Westen uit, en dit maakte vanzelf dat ze aan een taal uit het Oosten gebonden is. Zelfs in het Nieuwe Testament hebben we geen tekst, die te Athene in zuiver Grieksch opkwam, maar Evangelische Brieven opgesteld in een taal met sterk Oosterschens bijasmaak.

Ongetwijfeld staan wij Westerlingen hierin bij de Christenen uit het Oosten ten achter. Wat voor hen van zelf spreekt, is iets waarin wij dikwijls eerst moeten inleven, om er ons naar te voegen.

Catechisatie, Prediking en Lectuur moet hierbij dienst doen, om er ons in te leiden, en zelfs kan gezegd, dat wat men gemeenlijk de tale Kanaans noemt, niet anders is dan een wereld van gedachten en een wijze van uitdrukking, waarin op ons denken, voorstellen en spreken een Oostersch stempel werd afgedrukt.

Stoeds zint en doelt dan ook een luisterend kind Gods er op, om in die taal van het Oosten thuis te geraken. Hoe meer hij toch in die taal inleeft, hoe rijker hem de Schrift wordt, en hoe klaarder hij Gods Woord verstaat.

Vooral bij twee uitdrukkingen komt dit sterk uit, t. w. bij 't gebruik van de uitdrukkingen *Woord en Naam*. Het *Woord* beteekent in de Schrift volstrekt niet altoos een uitgesproken klank, maar kan evenzo een van God uitgaande *kracht* beduiden. En zoo nu ook beduidt *naam* geenszins, gelijk bij ons, steeds de klank waarmee men iemand noemt, maar is de Naam Gods gedurig wat aan leven en levensbetelling uit God den mensch toevoeit.

En hoe moeilijk het nu ook voor ons, Westerlingen, is om dit klaar te beseffen, toch is het voor recht verstand van het Heilige stellige eisch, dat we ons hier indenken. Anders toch misleidt ons, wat we bij 't lezen op zijn Nederlandsch verstaan.

De „Naam Gods” is het uitsprekkel van Gods Wezen, dat ons in menschelijken vorm toekomt. Vondel zong het zoo naar waarheid, dat we Gods Wezen nooit kennen zullen:

Wie is 't die zoo hoog gezeten,
Zoo diep in 't grondeloze licht
Van tijd noch eeuwigheid gemeten,
Noch ronden zonder tegenwicht
Zich zelf bestaet, en niemand nader!

Niet weinige onzer oud-Gereformeerde Godgeleerden gingen hier zelfs nog verder, en kwamen er ten slotte toe, om van den Eeuwige te spreken als van een Wezen, waarvan ons alle benaderende kennis zelfs ontbreekt. Ja, er zijn reeds van ouds theologen geweest, die 't nog 't klaarst vonden, om te bejelden, dat God een *Niet-Wezen* is, een *Mi Om*, om aldus uit te drukken, dat zelfs wat wij „Wezen” noemen, ons nog nimmer ten volle uitdrukt, wat het innerlijk Zijn van God zelf is.

Het is zoo, wij zijn geschapen naar 't beeld en zelfs naar de gelijkenisse Gods, maar toch is nooit, als we ons zoo mogen uitdrukken, de *geheele* God, de God in zijn *volheid*, de God in zijn *alomvattendheid* uitgedrukt.

Ons beseft, ons denken, ons voorstellen is, zoo we 't vergelijken met wat 't zelfbewustzijn van God moet zijn, zoo niets en zoo nietig, dat we, een mier zijnde kruipen, en tegelijk een organist hoorende spelen, er niet in kunnen komen, hoe dat nu steeds dezelfde, eeuwige God is, die het neerzetten van elke poot dier mier, elk aanraken van de toetsen op het orgel, en elk opvangen van beeld en geluid in ons oog en oor werkt, leidt en omzet.

Het blijft ons al te gader een oceaen van onoplosbare raadselen.

God is zoo groot en wij begrijpen Hem niet.

Doch nu is dit het ondoorgrondelijke wonder van Gods toemadering en van zijn barmhartigheid, dat, zoodaals wij een klein kindken iets beduiden, zoo ook God de Heere uit louter genade ons door allerlei teeken en aanduidingen nu dit, dan dat van zijn verborgen Wezen ontwaren laat.

God is geen voorwerp van onze waarneming, maar God zelf laat zich door ons ontwaren, en wel zoo, dat we de ééne maal dit, de andere maal weer iets anders in den Eeuwige ontwaren, en zoo allengs en van lieverlede, nog wel zeer van verre, maar dan toch naar onze nood en behoefte, zeker inzicht in het mysterie krijgen waarin Gods verborgenheid voor ons schuilt.

Daarbij nu ontwaren we de ééne maal dit, en de andere maal dat van Gods Majesteit, en in die afzonderlijke ontdekkingen spreekt zich dan gedurig weer een andere naam uit.

Alleen verstaan we dit nu niet meer op onze menschelijke manier.

Dat van zichzelf iets uitspreken, opdat wij er in leven zouden, is bij God niet een klank, maar een *wezenlijke kracht*, en dit alles samen vormt den Naam Gods. En zoo genomen nu is „de Naam des Heeren” de reële volheid van mogendheden en uitstralingen, waarmee Jehovah zich in wat Hij zijn zal, zich te onswaart leert.

Daarom drukt die Naam nog allerminst geheel Gods Wezen uit. Er is veel, veel meer in den Almachtige dan wij ooit in ons opnemen kunnen, hoe ver de ontdekking van ons geslacht ook voortga. Ee, st in het Eeuwige zullen we „kennen, gelijk wij gekend zijn.”

Natuurlijk, als er staat, dat een profeet in den naam des Heeren optreedt, beduidt dit alleen dat Jehovah hem gezonden heeft, juist zoodaals wij ook zeggen dat een rechter recht spreekt in den naam der Koningin.

Maar als het heet: „Geef den HEERE de eere zijns Naams”, dan stelt dit ons den eisch, dat we de volmaakteden, de eigenschappen, de krachten Gods, kortom alle uitvloeiing van zijn Almacht en Genade, voor zover die voor ons waarneembaar zijn, en dus een menschelijken naam dragen, dankend verheerlijken zullen.

„Uw Naam, heet 't bij Michi”, ziet het Wezen.”

Dr. A. K.

Zes-en-dertigste Jaarlijksche Samenkomst

VAN DE Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag

gehouden te Rotterdam op 5 en 6 Juli 1916.

III.

DE MEETING.

PROF. DR. W. GEESINK besprak op deze meeting de Vrije Universiteit met het oog op haar ontstaan, karakter en beteekenis. Hij deelde mede dit onderwerp te hebben gekozen, deels om bij de jongere generatie de kennis van het ontstaan der V. U. te verhelderen en te verrijken, deels om tegenover die groep van Kerkgenooten, wier orgaan te verdedigen het weekblad DE WACHTER is, te verdedigen het theologisch karakter der V. U., en deels om af te slaan den aanval op haar beteekenis door een der voornamsten onder de Geloofsgenooten, door PROF. DR. H. VISSCHER, in zijn vlagschrift: NA ERK EN STAAT.

Tier veertigjarige van het zeventigste debat had hij zijn, reeds door de pers gepubliceerd, drie stellingen gegeven, waarvan, zoodaals Spr. zeh, door de goeds zorgen van den voortreffelijken Amanuensis der Vereeniging, den heer JAC. VAN OVERSTEE, voor de bezoekers der meeting ook afdrucken verkrijgbaar waren gesteld. Zij werden door Spr. aldus opgezeten: I. Onze Vrije Universiteit, mogelijk geworden sedert het denkbeeld van het vrije onderwijs in de Grondwet van 1848 was vastgelegd; voor de christenen noodzakelijk geworden bij de overheersching van onze openbare Universiteiten door de vrijzinnigheid; kwam, in tegenstelling daarmee, tot stand als Gereformeerde Universiteit.

II. Als zoodanig staande op den objectieven bodem van de Gereformeerde wereld- en levensbeschouwing en dus gebonden aan het Woord van God, waarin de beginselen dier wereldbeschouwing liggen, is de Theologie in het wetenschappelijk organisme dezer Universiteit het hoofd en het hart.

III. Inzonderheid voor de geestelijke ontwikkeling van het Gereformeerde volk, maar ook voor die van heel ons volk, is de Vrije Universiteit een betekenisvolle factor.

Daarna ging PROF. GEESINK over tot haar toelichting.

Bij de toelichting van stelling I: Onze Vrije Universiteit, mogelijk geworden sedert het denkbeeld van het vrije onderwijs in de Grondwet van 1848 was vastgelegd; voor de christenen noodzakelijk geworden bij de overheersching van onze openbare Universiteiten door de vrijzinnigheid; kwam, in tegenstelling daarmee, tot stand als Gereformeerde Universiteit, — vestigt Spr. er de aandacht op, dat deze stelling drieledig is.

In haar eerste lid wordt uitgesproken, dat het ontstaan onze V. U. mogelijk was geworden sedert het denkbeeld van het vrije onderwijs in de Grondwet van 1848 was vastgelegd. Een Vrije Universiteit toch is, afgezien van nadere bepaling, een Universiteit, die geen Staatsinstelling is en alzoodanig geen publieke of openbare, maar een private of bijzondere school van hooger onderwijs.

Dat nu het ontstaan eener V. U. ten onzent na de herstelling onzer onafhankelijkheid in 1813 eerst na '48 mogelijk was geworden, beoogde Spr. aldus.

In Art. 64 van VAN HOENSBORP'S SCHEP, waar van „de publieke opvoeding” wordt gesproken, die, als een vaste steun van den Staat door een wet wordt geregeld”, en waaraan bij publieke, aan „school- tegenover schuis-opvoeding moet gedacht, was het denkbeeld van vrij schoolonderwijs niet uitgesloten.

Maar, dat dit wel uitgesloten was bij de Grondwet van 1815, als van 1840, welke respectievelijk in haar Artikel 726 en Art. 224 bepalen: „Het openbaar onderwijs is een aannemend voorwerp van de zorg der Regeering”, blijkt wel uit den strijd voor het vrije onderwijs, die eerst in België in 1827 en volgende jaren, en na de afscheiding van België, sedert het derde decennium der vorige eeuw ook in ons land en met name onder leiding van GOUWEN VAN PRINSTEREN voor de vrije lagere school moest gevoerd. En zeker niet minder merk blijkt dit, wat het Hooger Onderwijs betreft, uit het Koninklijk Besluit van 2 Aug. 1815, hetwelk tot aan de invoering der wet van 1876 op het Hooger Onderwijs den grondslag der regeling van dat onderwijs heeft uitgemaakt. Bij dat Besluit toch zijn de Nederlandsche Universiteiten tot Staatsinstellingen en haar docenten tot Staatsambtenaren gemaakt.

In deze beperking der burgerlijkheid door de liberale meerderheid, die toenmaals en later hier de lakens uitdeelde, meende Spr. een zelfde motief te ontdekken als dat hetwelk Aristoteles dreef, toen hij in zijn POLITICA schreef, dat de opvoeding voor alle Staatsburgers een en dezelfde moet zijn en daarom de zorg voor haar een publieke en geen private moet wezen. „Wat Aristoteles daartoe bewoog, was zijn meening, dat voor het bestand van den Staat noodig was, „dat in ieder zijner burgers en alle te zamen éenzelfde ethos, éenzelfde gezindheid moet zijn.” Want, zoo beweert de wijsgeer, ieder burger behoort niet zichzelf, maar den Staat, is een lid van den Staat”, bij welke bewering, zegt Spr., Aristoteles een analogie ziet tusschen den Staat en zijn burgers met een lichaam en zijn leden. En daarbij lag dan de gedachte voor de hand, dat gelijk één levensbeginsel alle leden van het lichaam, zoo ook éenzelfde beginsel alle burgers van den Staat moet bezielen. De wijsgeer vindt het dan ook absurd, dat „zoo maar ieder onder voor zijn kinderen zorgt met ze de bijzondere leering welke hem goeddunkt te onderwijzen.” „De natuurlijke zorg toch voor een enkel lid is”, zegt hij „die waarlijk op de zorg voor het geheel wordt gezien”. En zoo dan kwam ARISTOTELES te schrijven, dat het onderwijs openbaar en niet bijzonder moet zijn; Staatsonderwijs en geen vrij onderwijs moet wezen; en de zorg voor het onderwijs dan ook dat is, wat tot de taak van den wetgever het allermeest behoort.

ARISTOTELES' motief, dat voor het bestand van den Staat éenzelfde ethos of gezindheid bij ieder zijner burgers en allen te zamen noodig was, meende Spr. ook te ontdekken bij hem, die, zoo in 1815 als 1840 hier de lakens uitdeelden, en derhalve ten behoeve van het bestand van den Staat in het openbare en niet in het bijzondere onderwijs het gemeene best zagen.

En deze gezindheid moest hier dan zijn die, welke reeds in de dagen der Republiek ten onzent niet vreed, na het herstel onzer onafhankelijkheid, die der groot meerderheid was, de vrijzinnigheid.

Algezien nog, gaat Spr. voort, dat het onderwijs tot Staats-monopolie te maken een zich vergruipen is aan het ouderrecht, bleek dit propagandamiddel, toegepast door de liberale of vrijzinnige meerderheid tegenover de niet vrijzinnige minderheid, bij een zoo gemengde bevolking als de onze, op den duur onbruikbaar.

Na '48 schrijft dan ook DE BOSCH KEMPER: van 1844 af zijn ook de liberalen meer en meer tot de overtuiging gekomen, dat men de vrijheid van onderwijs niet langer mocht weigeren en vandaar Art. 194 in de Grondwet van 1848.

In de de alinea van dat Art. 194 toch was, met de woorden: „Het geven van onderwijs is vrij”, het denkbeeld van het vrije onderwijs in die Grondwet vastgelegd. En daarmee was, zegt Spr., de mogelijkheid ook voor een vrije Universiteit of school voor H. O. gegeven, al zou die mogelijkheid eerst na de wet van 1876 tot werkelijkheid worden, en ook al werd in '48 aan een vrije Universiteit nog zelfs niet gedacht.

Eerst toch in de zeventiger jaren der vorige

eeuw ontwaakte ten onzent het beseft, dat een Vrije Universiteit noodig was.

Hiermede kwam Prof. GEESINK tot het tweede lid van zijn stelling, waarin wordt uitgesproken, dat een vrije Universiteit voor de Christenen noodzakelijk was geworden bij de overheersching onzer openbare Universiteiten door de vrijzinnigheid.

Ugt, zoo zegt Spr. het kenmerkende van de vrijzinnigheid in het los zijn van de Openbaring, bepaaldelijk van de bijzondere Openbaring, die God ons schenkt in Zijn Woord, de vrijzinnigheid op wetenschappelijk gebied is die der nieuwere wijsbegeerte. Van die wijsbegeerte welke in de eerste helft der 17e eeuw, met BACO den empirist, die bij het kennen het accent legt op het vasteland van Europa, zich van Gods in de Schrift vastgelegde Openbaring had gemanipuleerd en met KANT in 1781 het jaar waarin diens werk verscheen, dat zijn onderzoek omtrent het menschelijk kenvermogen bevat, in haar tweede periode komt en dan „doorgaat tot op onze tijd.

Dat nu, voor de Christenen, voor hen, die zich gebonden weten aan Gods Openbaring, die gelooft aan de Schrift, als het Woord van God, een vrije Universiteit in de zeventiger jaren noodzakelijk was geworden, noodzakelijk in den zin, die ook achter het zeggen van Paulus tot de Korinthiërs zit: de nood is in mij opgelegd, — beoogt Spr. door aan te toonen, hoe sedert de tweede helft der vorige eeuw het onderwijs aan onze openbare Universiteiten door de vrijzinnigheid werd overheerscht, en ook nog wordt overheerscht. Want wel, zegt hij, traden, even als nu, ook toen aan onze openbare Universiteiten docenten op, die zich bij hun onderwijs aan Gods Woord gebonden wisten, maar wij zij in het corpus docentium de minderheid vormden, werd hun onderwijs door dat der vrijzinnige meerderheid overheerscht.

„Ook wijst hij er op, dat deze sedert de tweede helft der vorige eeuw overheerschende vrijzinnigheid, bij alle overeenkomst in het essentiële, verschilde van die der tegenwoordige. De vrijzinnigheid, ook die op wetenschappelijk gebied, zegt Spr., is in het bijkomstige veelvormig en die veelvormigheid hangt samen met wat men tegenwoordig aanduidt als geestelijke stroomingen.

Zich alnu alleen bepalend tot de vrijzinnigheid die toenmaals onze openbare Universiteiten beheerschte, schetst hij in breede trekken eerst het onderwijs in de natuur- en geneeskunde als staande in het teken van het in Duitsland na 1850 weer opgekomen materialisme, straks verbonden met Darwin's hypothese van de mechanische evolutie daarna het onderwijs in de geestelijke wetenschappen, als deels onder de macht van het positivisme van AUGUST COMTE, deels onder die der Duitische speculatieve filosofie, bepaaldelijk van HEGEL, met haar theologische evolutioneer, deels onder die van het Engelsche empirisme, gewijzigd en verbeterd door JOHN STUART MILL. Wat inzonderheid de toenmalige Theologie betreft, staat Spr. nog even stil bij het feit, dat onder den sterken invloed van Prof. SCHOOTEN te Leiden, zelf beïnvloed door HEGEL, en den niet minder machtigen van Prof. OZORIOUX te Utrecht, zelf beïnvloed door MILL, de zg. Theologie der vrijzinnigheid ontstond, welke zich onder den vagen naam van de Moderne aandient.

De Christenen ten onzent hadden, zoo gaat Spr. voort, vóór en in de zeventiger jaren de overheerschende vrijzinnigheid der openbare Universiteiten overwonnen.

Ook de protestantsche Christenen. Het Schriftgelooft, hoe ook bij velen hunner op het einde der 18e en in het begin der 19e door het rationalisme der Verlichting verwaakt, maar toch gebleven, was zoo door den REVEL als door de SCHEIDING weer gesterkt.

Men zag het gevaar dat zoolvel voor zijn zonen als voor heel het volk van de overheerschende vrijzinnigheid der openbare Universiteiten dreigde.

Spr. herinnert er aan hoe ten jare 1875 Prof. LINDENBOOM, de tegenwoordige hoogleeraar aan de Theologische School onzer Gereformeerde kerken, toenmaals dienstloofd predikant in de Christelijk-Gereformeerde Kerk, schreef: „dat men tegen het verbod Gods handelen zou, indien men zijn kind, eenmaal in den doop God gewijd en dagelijks in gebeden Hem opgedragen, in Gymnasium en Universiteit onder om- en anti-christelijke invloeden wierp.”

Een vrije Universiteit in tegenstelling met de, door de vrijzinnigheid overheerschte openbare Universiteit, was voor de Christenen noodzakelijk geworden.

En deze Universiteit, zegt Spr., daarmee overgaande tot het laatste lid zijner stelling, kwam als Gereformeerde tot stand.

Bij zijn toelichting daarop toont Spr. aan, dat het denkbeeld eener vrije Universiteit in tegenstelling met onze door de vrijzinnigheid overheerschte openbare, het eerst zool niet uitgesproken, dan toch gepubliceerd is door DR. A. KUYPER.

Daarvoor beoefnt hij zich op het volgend schrijven van Dr. Kuyper in een Standaard-Nr. van December 1872.

„Er is voor wetenschap en kerk maar één uitweg: De vrije, onafhankelijke lagere en hooge school.

De Vrije Universiteit, ziedaar was ons doel dankt, waarheen de geesten zich moeten richten. De Vrije Universiteit, niet meer door vorstelijke willekeur goetdooierd, maar naar den eisch

van het moderne leven, krachtens recht en Staatswet erkend.

De Vrije Universiteit, alle vakken van wetenschap omvattend, maar ook de eenheid tusschen die alle behermend, door het geestelijk initiatief, dat ze in het leven roept.

De Vrije Universiteit, gesticht door schenking en bijdragen, met haar evenknie wedijverend om de edelste gaven te kweken.

Het is dan ook, merkt Spr. op, minder juist, dat, zoodaals wel eens wordt gezegd, het eerst Prof. MOLL op het denkbeeld eener Vrije Universiteit ten onzent zou hebben gewezen. Want wel heeft Prof. MOLL dit gedaan in zijn bekende rede, die een pleidooi inhield voor de verheffing van Amsterdam's Athenaeum Illustris tot Universiteit, maar deze rede werd door hem gehouden in 1874.

Daarbij komt dan nog, zegt Spr., dat het in zijn hooggeschapten leermeester allerminst te doen was om een, niet van den Staat uitgezende Universiteit in tegenstelling met de vrijzinnigheid.

Alnu beoogt Spr., dat Dr. KUYPER'S denkbeeld, verwerkt in onze Gereformeerde Vrije Universiteit, toen hij het had gepubliceerd, onder de protestantsche Christenen na eenigen tijd instemming vond, zij het dan ook niet als Gereformeerde, maar als Christelijke Universiteit.

Het bewijsmateriaal daarvoor ontleent Spr. aan de STANDAARD en aan DR. KUYPER'S STRIJK GENOMEN.

Uit een brief van Dr. J. H. GUNNING, den lateren Leidschen Hoogleraar, toont hij aan, dat deze in 1875 bereid was aan het stichten van een vrije Christelijke Universiteit medetewerken, en het plan aan de hand deed de broeders, die het geloof in den Christus der Heilige Schriften als grondslag en voor het bestaan der Kerk en voor de vrijheid der wetenschap onmisbaar achtten, tot een samenroeping oproepen. En niet alleen uit dezen brief, maar ook uit brieven van Dr. HOEDEMAEKER, DR. L. J. VAN RIJN e. a., op het einde van 1875 gepubliceerd, blijkt zoolvel bijkant met KUYPER'S denkbeeld, als instemming met GUNNING'S plan tot een oproep. Ook de Christelijke pers toonde zoo voor het een als het ander haar sympathie.

Kuyper zelf was op het plan tot zulk een oproep ingegaan.

Den 24en Dec. 1875 schrijft hij aan GUNNING: „Met geheel ons vaderlandsch publiek heb ik aan u schrijven over de Christelijke Universiteit hooge betekenissen gehecht.

Of het niet te laat is?

Onder uw auspicien niet.

Gaat van u een samenroeping uit en weet ge mannen als Hoedemakker en Bronsveld, met Hogerzeli als geestelijk verbindingslid, voor een zoo ernstig plan te winnen, dan vindt ge ongetwijfeld belangstelling en beoefnt niets de vrije discussie te belemmeren.”

Zoo blijkt dan, zegt Spr., dat op het einde van 1875 het denkbeeld eener christelijke Vrije Universiteit, in tegenstelling met de overheersched anti-christelijke openbare Universiteiten, zich mocht verhangen in de sympathie van velen, die hun geloof in den Christus der Heilige Schriften beleden.

Daarbij kwam, dat de mogelijkheid, die reeds van 1848 af voor een vrije en dus ook een Christelijke vrije Universiteit bestond, omstreeks de zeventiger jaren zoolvel grooter was geworden.

Met de woorden: „Het geven van onderwijs is vrij”, was toch, naar wij zagen, zegt Spr., ook het recht tot het geven van hooger onderwijs gegeven. Hij wijst er hier nog op, dat bij de beraadslaging over Art. 99 van de Wet van 1876 op het H. O., in welk Art. van het Bijzonder Hooger Onderwijs wordt gehandeld, de heer DE VRIES zelfs opmerkte, dat dit Artikel, hetwelk recht geeft tot het oprichten van eene bijzondere school voor hooger onderwijs, niet in die wet beoefnt te worden geschreven, omdat reeds de Grondwet dat recht gaf. Dan, niet slechts het toen tot wet geworden ontwerp, maar ook de drie voorgaande, niet tot wet geworden ontwerpen, zoolvel dat van Minister HEMMERIKX uit 1863, als dat van Minister FOCK uit 1869 en van Minister GEBREKERS uit 1874, hadden een met dit artikel overeenstemmende bepaling.

Reeds kort na '48 toch zat bij de nieuwe regeling van het H. O., welke verving die van het Koninklijk Besluit van 2 Aug. 1815, waarbij het recht tot het geven van bijzonder H. O. was uitgesloten, de gedachte voor om dit recht bij de wet te verliezen. En die gedachte zat ook voor bij Minister HEMMERIKX, toen hij tijdens zijn tweede Ministerie den 11en December van 1874 zijn ontwerp van wet op het H. O. indiende.

En zoo dan, zegt Spr., was omstreeks de zeventiger jaren en dus ook in 1875, toen bij velen in den kring der rechtsinnigen de sympathie voor het denkbeeld eener christelijke V. U. in tegenstelling met de vrijzinnige openbare Universiteiten was ontwaakt, de mogelijkheid op de verwekkelijking van dit denkbeeld nog grooter geworden dan in '48.

Er is, zoo zegt hij, in 1875 een oogenblik geweest, waarop, zoodaals Dr. Kuyper vijf jaar later in STRIJK GENOMEN zou schrijven, „de orthodoxie de handen ineen had kunnen slaan om een schitterends inrichting in het leven te roepen.”

Maar men heeft dit oogenblik laten voorbijgaan.

De niet-gereformeerde bejlders van het geloof in den Christus der Schriften, wilden niet, als Dr. GUNNING, met hun gereformeerde medebijlders van dit hun geloof samenwerken.

GUNNING moest de smartelijke ervaring opdoen, dat mannen als BRONSVELD, TOONRENBODDEN en anderen aan zijn oproep tot een samenroeping over een Christelijke V. U. weigerden gehoor te geven.

ppij.

anten rken

en zick

en en ver

hoofd

0 cent; Apoth. M I J N

teit.

bijken f 7.50, samen f 31; Wageningen f 10; tulle f 33.50; (Gr.) f 95.50. faculteit: land f 13.88; 97; te Goes te Heinkens- te Kapelle f 6.23; te en f 6.71; te en f 9.50; te 2; te Lekker- Haastrecht Nieuwerkerk Oudewater vijk f 5; te f 39.04 en en f 12.38; zizen f 3.20.

en te Wage- gevonden om den heer te A. f 10; egraven, van post ont

r L. Hoog- en f 1. Sonne- 5.

f 3140; van gen f 1000.

praebende da: de jaarver- gen f 12.50. gmeester.

ka

AIK, adelaar,

us 724. — bij

ANK

139. 104.

0

wordt ik van poedig. Dooren Apoth.

ZEIST.